

Acésta fôia ese
cate 3 côle pe luna
si costa 2 fiorini v. a.
pentru membrii aso-
ciatiunei, éra pentru
nemembrii 3 fr.
Pentru strainatate
10 franci cu porto
postei.

TRANSILVANI'A.

Abonamentul se
face numai pe cate
1 anu întregu.
Se abonéza la Comi-
tetulu asociatiunei in
Sibiiu, séu prin posta
séu prin domniî co-
lectorî.

Fôia Asociatiunei transilvane pentru literatur'a romana
si cultur'a poporului romanu.

Nr. 11.

Brasiovu 1. Iuniu 1871.

Anulu IV.

Sumariu. Momente d'in istori'a moderna a Greciei. (Continuare.) — Colectiune de diplome istorice transilvane. (Continuare.) —
D'in pomelniculu martiriloru romani dela an. 184^{8/9}. (Continuare.) — Protocolulu sied. comit. — Bibliografia.

Momente d'in istori'a moderna a Greciei.

(Continuare.)

In Aprile alu an. 1818 capii heteristiloru avura órb'a cutezare de a se stramuta dela Odess'a la Constantinopole, unde gratia indolentiei sí lenei turcesci, isi continuara activitatea loru sub ochii politiei, sí inca cu zelu induoitu; pentrucà de sí Skufas morise in acelasi anu, dara Em. Xanthos sciù se adune impregiurulu seu intre altii, pe vreo 7 barbati de ànima, cu carii elu in 22. Sept. 1818 subscrise unu actu strinsu secretu, compusu numai d'in trei puncte, care inse érasí semená de minune cu acte de acelea secrete, dupa care lucrá sí se portá iesuitii.

Cu tóta acésta mare grija a capiloru de a se pazi secretulu, séu adeca tocma d'in acésta cauza, membrii differiteloru graduri ale societatei secrete dupa cinci ani de díle perdiendu patienti'a, incepura a întreba d'in tóte partile, cà cine sí unde este *Αρχη*, adeca adeveratulu capu, conductoriu, generariu. Acésta nerabdare crescea cu atátu mai multu, dupace directoriulu compusu de optu insi dedese conspiratiloru voia de a'si alege sí asedia preste totu, adeca nu numai in imperiulu turcescu, ci sí pe airea, de ess. in Austri'a, pe unde se aflá greci, eforfi filiali cu cercu de activitate, care semená multu cu alu directoriulu centrale d'in Constantinopole. Asia auctoriloru heteriei nu le mai remase alta alegere, decàtu séu a esi pe fatia cu *Αρχη*, séu a remané de bajo-cur'a toturoru sí — precumu observase chiaru unu istoriografu grecu, a trece in ochii natiunei de certatori, de insielatori, carii cu misteriósele loru formalitati càtiva ani de díle portara de nasu pe atàta lume de ómeni. Cu tóte acestea *Αρχη* inca totu nu era nicairi!

Intre acestea impregiurari ce avea se facea sí incatrau era se dea directorii? Celu mai simplu midiu-locu de scapare d'in acea strimtóre ar fi fostu, cà se alega curendu pe unu *Αρχη*, se'lu proclame, sí apoi la momentu se'i sí puna sabi'a in mana. Dara pe cine? Domniî Caradzea, Constantinu Murusis, séu Alessandru Mavrocordatos cá proveniti d'in Fanaru, nu se bucurá de popularitate la poporu. Duoi ómeni au mai remasu, asupra carora se indreptara ochii loru cu óresicare incredere sí sperantia. Corfiotulu

Ioanu Capodistrias, ajunsu la rangu de comite, órecandu secretariu de statu in insulele ionice, éra acuma ministru plenipotentu alu imperatului Russiei, barbatu cu multa scientia, ageru diplomatu sí bunu politicu, tocma pentru acésta inse de unu caracteru camu problematicu, inpunea prin auctoritatea sa personale, inse nu castigá ànimele. Cu tóte acestea majoritatea votá pentru Capodistrias, candu d'in contra minoritatea strigá: Avemu trebuintia de sabia, éra nu de pena: Voimu pe Alessandru Ypsilantis. Xanthos temenduse de una desbinare periculósa, apucà pe calea de midiu-locu sí díse: Sí sabi'a, sí péna, sí generariu, sí diplomatu. Se'i invitamu pe amenduoi. Se invoira; éra mai tardíu, adeca in Februariu 1819 trimisera totu pe Xanthos prin Bucuresci sí Chievu la St. Petropole, spre a bate mai antaiu la usi'a lui Capodistrias. Acesta inse cá omu patítu sí bine cunoscundu tóta starea de atunci a Europei sí tóta cumplit'a potere a reactiunei concentrate pe atunci in asia numit'a aliantia sacra, sciendu cà mai virtosu Austri'a se va pune cu peptulu in favórea Turciei, se inbumbà cumu amu díce, pàna sub barba, vorbi cu cea mai mare reserva, rogà pe greci, cà se nu alerge in perire sí — cu unu cuventu refusà onórea. Xanthos petrecuse aprópe unu anu in Russi'a. In acelu tempu heteristii d'in Peloponesu inca se adunara la orasiulu Tripoliti'a, unde in Ianuariu 1820 alesera pe Ioanu Paparrigopulos sí'i dederu missiunea, cà mergèndu sí elu la Russi'a, se caute pe *Αρχη*, se le aduca bani, arme sí scire sigura despre ajutoriulu rusescu. Lucru curiosu, cà faimosulu sí infricosiatulu Ali pasi'a dela Ianina, care se resculase in contra sultanului, totu pe acelu Paparrigopulos ilu denumise sí elu, pentru cá se'i cera ajutoriu dela Russi'a. Pe atunci adeca acelu tiranu cochetá cu grecii sí cu crestiniî in genere, numai pentrucá se'i póta castiga in partea sa sí in contra sultanului Mahmudu. Intr'aceea Ali cá sí grecii nemerisera tempu fórte reu, pentrucà pàna atunci revolutiunile d'in Spani'a, Portugali'a sí Neapole apucasera a'si inaltia capetele loru in contra monarchiloru, carii dupa 1815 insielasera amaru pe acelea popóra. Asia imperatulu Alessandru, care in acelea tempuri cadiuse intr'unu feliu de misticismu sí voiá se aiba pace sí liniste perfecta, nu mai vrea se audia neci chiaru de iubitiî sei greci.

Vediendu Xanthos cà d'in St. Petropole nu pôte castiga mai multu, decàtu dechiaratiune de simphii, sî aceea inca invelita in frase, se reintórse la Moscva, de unde mersese la St. Petropole sî unde se aflá Alessandru Ypsilantis in garnisóna. Xanthos adeca incepuse a spera, cà déca va reesi se inferbente fantasi'a acelui soldatu sî se'i aprinda patriotismulu lui grecescu, mai curendu se va indupleca se ia comand'a suprema preste toti grecii armati.

Famili'a Ypsilantis séu Hypsilantis, séu cumu se pronuntia in limb'a noua Ipsilandi, isi trage numele seu dela comun'a rurale Ypsili, aprópe de Trapezuntu (Trebisonda), unde se dîce cà ar fi vietuiutu unulu anume Constantinu, carele in an. 1390 ar fi luat de socia pe fiic'a imperatului Emanuilu III., de unde apoi acésta familia se lauda, cà in venele densei ar curge sange imperatescu, ceea ce inse nu este adeveritu de locu. Totu dela Trapezuntu isi trage densa sî titlu de principe, ceea ce éراسi nu stá. Neci in istori'a imperiului bisantin, neci la turci titlulu si rangulu de „princeps,“ principe, prince, Fürst intru intielesulu feudalisticu europenu nu a fostu cunoscutu sî n'a essistatu neci-una-data, ci familiile fanariotice sî unele moldavo-romanesce amestecate cu celea, voidu a maimutí pe popórale europene, tradusera turcesculu Beg cu Princeps. Inse Beg, Bei, Bey in turcesce nu insemna neci mai multu neci mai puçinu, decàtu domnu, Herr, totu intru intielesu europenu, sî se dà acestu titlu de bei persóneloru militare de rangulu mai inaltu, capitaneloru de corabii sî prefectiloru de districte, carii cá semnu de rangulu au càte una còda de calu, candu d'in contra Beglerbeg, séu mai bene, Bei-ler-bei, adeca domnulu domniloru, este titlulu ce se dà gubernatoriloru de provincii cu càte trei còde de calu. Famili'a Ipsilandi, de sî vechia, a inceputu inse a joca rola politica numai d'in sec. trecut, de candu Alessandru Ipsilantis, fiulu lui Athanasie, se facuse dragomanu la Pórta, éراسi dupa aceea de duoe ori domnu in Munteni'a, unde se aflá elu sî in a. 1792, pre candu batai'a ruso-austro-turcesca inca totu mai curgea sî pe candu elu apoi fù redicatu d'in Bucuresci sî dusu la Brünn, de unde in urmarea pazei dela Iasi se reintórse la Constantinopole. — Fiiu-sen Constantinu amestecanduse tare in complotulu sî in nefericit'a revolutiune de atunci a greciloru, scapà de iataganu la Viena, pàna candu tata-seu ii midiu locí amnestia dela sultanulu. Dupa aceea Const. Ypsilantis ajunse dragomanu, apoi in 1799 domnu in Moldov'a sî preste puçinu in Munteni'a. In acelu tempu inse Const. Ypsilantis se amestecà in intrige rusesci in contra Turciei, d'in care cauza elu in a. 1805 isi perdù domni'a, éراسi capulu tata-seu in etate de 80 de ani cadìu la porunc'a sultanului pentru necredenti'a fiiu-seu. Const. Ypsilantis apucase a scapa in Russi'a, de unde dupa noua dechiarare de resboiu in a. 1806 se reintórse la Bucuresci cá comandante alu unui corpu de 20 mii de rusi, luà parte activa la tóte intreprinderile rusesci

in contra Turciei, atietia barbatesce revolutiunea serbésca, sî se incercà a rescolla óراسi pe greci. Intr'aceea pacea dela Tilsitu inchiata in 1807 de un'a parte intre Napoleonu I., de alt'a intre Prussi'a de atunci, trantita la pamentu sî intre Russi'a batuta, fu in multe respecte fatala pentru greci, si era pací se ingrópe sî pe romani. Atunci Const. Ypsilantis desgustatu fórte, se retrase la Chievu, unde morí in a. 1816 lasandu cu veduv'a dómni'a cinci fi in viétia. D'intre acestia Dimitrie sî Alessandru inbratiosiara carier'a ostasiésca.

Intr'aceea aici avemu de a face numai cu celu mai teneru, adeca cu Alessandru. Acesta nascutu in an. 1783, la 1805 fu primitu in academi'a militaria d'in St. Petropole; in 1809 se facù oficiariu in gard'a imper. calaretia. In guer'a franco-rusésca fu inaintatu la rangulu de maioru pentru una bravura essecutata la orasiulu Polock; éراسi in 27. Aug. 1813 isi perdù man'a dreapta prin una lovitura de mitralia. Mai tardíu se facù colonelu si adiutante alu imperatului Alessandru, éراسi in a. 1817 castigà rangulu de generariu-maioru, in care calitate i-se incrediù comand'a preste un'a brigada de husari.

Acesta era barbatulu, pe care Xanthos se simtí indemnatu a'lu recomanda greciloru de Ἀρχη. Ipsilantis dupace intrebà sî pe Capodistrias intre patru ochi, sî aflanduse in nefericit'a parere, cà indata ce elu va da turciloru prim'a lovitur'a, Russi'a vediendu un'a fapta complinita, va sî sarí in ajutoriulu greciloru, acceptà onórea sî rangulu ce i-se offerí. In 12. Aprile 1820 directoriulu heteriei ilu denumí de generariu-inspectoriu cu titlu de „Εὐεργετικός.“ D'in acelu momentu concentranduse potestatea sî comand'a in man'a unui ostasiu de profesiune, conspiratii au sî inceputu a simtí, cà acumu au de cine se asculte sî trebue se asculte. Sperantiele greciloru crescea cumu amu dîce, in proportiune geometrica, si cu atátu mai virtosu, cà Ipsilantis venindu la Odess'a si de acolo la Chievu, se apucà indata de reorganizarea heteriei dupa nesce regule mai simple si mai precise, cumu si, cà-ci acumu apucasera a se inscrie la heteria si unii consuli si agenti consulari de ai Russiei. Unu regulamentu de 15 articlii puse pe heteristi sub cea mai strinsa disciplina ostasiésca. Tóte acestea si alte mesure preparative le luà Ipsilantis inca pre càtu tempu mai petrecù in Russi'a. Pàna in Iuliu 1820 ilu vedemu adeca facîndu caletorii intre St. Petropole si Moscva, unde se pune in cointelegere cu connationalii sei. In Iuliu vene la mama-sa in Chievu, unde petrecèndu, denumí pe George Olimpiades (capitanu Iordache) de generariu en chef alu armatei danubiane; éراسi de acolo luandu'si remasu bunu dela mama-sa ingrijata si intristata, trecù la Odess'a, de unde in 26. Aug. denumí pe Perrhævos de generariu en chef alu armatei d'in Epiros. De ací incolo Ipsilantis isi descoperí planulu si dorinti'a sa de a trece elu insusi in Peloponesu cu scopu de a inaltia standartulu revolutiunei in 21. Martiu 1821.

Asupra acestui planu se escara mari certe între frun-tasii greciloru. Infocatulu archimandritu Dikaeos, cunoscutu sub nume de papa Flevas stá pe víetia pe móрте pe langa acelu planu; d'in contra Papar-rigopulos trimisu inadinsu d'in Peloponesu si Perr-haevos sustienea, cá grecii d'in Morea sunt fóрте lipsiti de arme si munitiune, d'in contra turcii de acolo sunt armati fóрте bene. Totu pe atunci capi-tanulu Sava s, nascutu in insul'a Patmos, unu bar-batu curagiosu si incaruntitu in totu feliulu de aven-ture, aflanduse la Bucuresci, in 25. Sept. 1820 ese cu planulu, cá grecii se rescóle mai antaiu princi-patele romanesci, de aci se tréca iute in Serbi'a, Bos-ni'a, Hertiegovin'a, si asia pe acestu drumu se ajunga in Epiros si in Morea. In 1. Oct. 1820 vedemu pe heteristi adunati in cemeteriulu dela Ismailu si con-sultanduse pe mormente asupra venitoriului loru. Acea adunare decise cu majoritate, cá revolutiunea se nu se incepa in principatele romanesci, ci ei cá greci ce sunt, se stramute actiunea pe pamentulu patriei loru. Ipsilantis adoptà si confirmà acelu conclusu alu he-teristiloru. Pare-se cá totu la Ismailu s'a decisu, cá heteristii d'in Constantinopole asteptandu un'a nópte furtunósa, se ia cu assaltu flot'a si arsenalulu, chiaru sí capital'a, éra de voru potea, se puna man'a si pe sultanulu.

Dela Ismailu Ipsilantis trecù la Chisfnau, unde trase la cumnatu-seu Katakazy. Aici inse neferici-tulu omu se abate dela conclusulu stabilitu in Ismailu si decide a incepe actiunea in Moldov'a, si inca in-data la 14. Novembre.

D'in acea dí caderea totale a întreprinderi lui Ipsilantis era cá sigilata. In acelea tempuri in Mol-dov'a domnia dela 1819 incóce Michailu Sutsos, éra in Munteni'a Alessandru Sutsos. Amenduoi acesti domni in a. 1820 era informati de ajunsu de-spre planurile heteriei, pentrucá fatia cu aceea se se scia conforma in delicat'a loru positiune. Michailu Sutsos ajutá pe heteristi, inse numai pe sub mana in celu mai strinsu secretu. D'in contra Ales. Sutsos, neci-decumu nu le dá in buna, nu incuvientiá pla-nurile loru, ci'i rogá se se asiedie sí se se astepte emanciparea dela tempu sí inpregiurari. Ipsilantis inse pretendea dela domnii tieriloru romanesci, cá ei se lucre pe fatia sí se dea heteriei totu feliulu de a-jutória. In aceleasi díle între capitanulu Iordache sí între Sava inca se escara mari discordii. De alta parte atátu tenerimea grecésca, càtu sí alti greci sí arnauti carii concurgea d'in tóte partile la Ipsilanti, ilu inpingea cu multu fanatismu si cu mai multe es-cesse in actiune. In 7. Ianuariu 1821 Ipsilantis se mai adressà inca una-data càtra Knézulu Serbiei Mi-losiu Obrenovicu, invitandu'lu la inchiierea unui tractatu federativu între Greci'a sí Serbi'a. Milosiu inse, care era mai inainte de tóte serbu, sí care nu facea neci-una distinctiune între grecii d'in Fanaru sí între turci, platí pe Ipsilantis cu vorbe

simpathice, dara se ferí a intra in vreuna solidaritate cu densulu.

In 1. Februariu 1821 móre Alessandru Sutsos in Bucuresci. Acumu ephori'a heteristiloru d'in Bu-curesci crediendu cá nu va mai fi nimeni care se se oppuna la resculara locuitoriloru Munteniei alaturea cu grecii in contra osmaniloru, incepura cu agitatu-nile loru la lumin'a dílei, provocandu pe romani la arme. Mai in scurtu, heteristii greci se portá fatia cu romanii asia, cá si cumu acestia nu aru cugeta de-spre fanarioti totu cá serbii. In fine totusi heteri'a punenduse in cointielegere mai alesu prin capitanulu Iordache cu Theodoru Vladimirescu, ilu induplecà pe acesta, cá se între sí elu in actiune. Acelu Theo-doru de origine d'in Romani'a mica (Banatulu Craio-vei), sierbise in armat'a rusésca, in care s'a distinsu prin mai multe fapte de bravura, éra apoi s'a retrasu in patri'a sa cu rangu de oficiariu sí decoratu cu or-dinulu rusescu „Vladimiru.“ Theodoru inse pre langa ce era dela natura omu fóрте prepunetoriu sí aspru, apoi d'in caus'a neauditeloru inpilari sí crudelitati, la care era supusa patri'a sí natiunea sa, elu nutrea ura inflacarata nu numai asupra turciloru, ci si asupra greciloru fanarioti, carii sub protectiunea turcésca in-pinsesera tíer'a pàna la marginea mormentului. Theo-doru mai era inca sí ceea ce dícemu, omu astutu (viclénu), séu vorbñdu mai chiaru, elu avù pàna la unu gradu órecare prudenti'a, pe care trebue se o aiba ori-care isi propune a'si scapa natiunea si pa-tri'a de sierbitute si perire. Asia Theodoru dete in buna lui Iordache si 'i promise cá se va scula cu pandurimea romanésca, adeca cu acelu restu tradi-tionale alu armatei romanesci, a carei memoria se mai pastrase in poporu, inca si dupace armat'a regulata se desfientiasa cu totulu, nu numai prin reinti'a strai-niloru, ci si prin culp'a romaniloru. Theodoru abia ajunge la Cerneti, adeca in vecinatatea ruineloru puntei lui Traianu, cu càtiva credintiosi ai sei, candù si emitte cunoscut'a sa proclamatiune, prin care spune lunei, cá elu nu s'a scolatu in contra sultanului, ci numai in contra instrumenteloru lui, care sunt fana-riotii si boierii.

Se întielege cá acestu pasu alu lui Vladimirescu nu potea se convina lui Ipsilantis. Acestuia inse'i mai venira inca sí alte sciri fóрте fatali. Intre hete-ristii d'in Constantinopole se aflà sí unu Iuda Ischa-riotu, adeca unu grecu anume Asinakis, carele in societate cu Eustathios Galatis, fratele lui Galatis celui assassinatu la Hermione, descoperira politiei tur-cesci cu de-a meruntulu tóte planurile greciloru he-teristi. Unu emissariu anume pop'a Aristidis, tri-misu de Ipsilantis la Milosiu, fu prinsu sí dusu la pasi'a d'in Vidinu; acelu preotu inse aflà ocaziune de a nimici scrisorile pe care le avea asupra sa, éra la Fetislam se aruncà de pre una stanca in Dunare. Ipatros, adiutantele lui Ipsilantis, trimisu la Ali pasi'a in Albani'a, fu prinsu in Macedoni'a sí ucisu. Kamarinos, care fusese trimisu la St. Petropole,

incepù se spuna in gur'a mare, cà tóte faimele despre venirea ajutoriului rusescu sunt mintiuni cornurate; apoi fiendu-cà nu'lu putea face nimeni se taca, heteristii decisera a'i ascunde sórele, ceea ce se sî intemplã. Tradarea sî crudelitatile se inbuldiã un'a dupa alt'a; catastrof'a nu se mai putea amanã. Ali pasi'a inaltiasse stendartulu rebelluinei pe fortareti'a Kiaffa; locuitorii tienutului Suli*) facea minuni de bravura.

Acumu séu neci-un'a data, apoi esa ori cumu! dîsera heteristii adunati la Chisînau sî pe airea. Asia Ipsilantis insocitu de fratii sei Nicolaos sî Georgios, de colonelulu rusescu Kantakuzenos, de polonulu Garnofsky sî de secretariulu seu Manos, manecara dela Chisînau in nóptea d'in 6. Martiu 1821, éra in 7. demãneti'a ajunsera la Sculeni, unde trecendu Prutulu, sér'a ajunsera in Iasi, unde'lu asteptau conspiratii sî ostasii cu multa larma sî fanfara. „Am venitu cá se moriu cu voi!“ le dîse Ales. Ipsilantis. In 8. Maiu demãneti'a se sî citea pe stratele capitalei moldovene una d'in proclamatiunile cele mai infocate, care se scriu in asemeni tempuri extraordinarie. Acésta era adressata càtra Helleni. Dupa aceea urmã alta proclamatiune cu dat'a dela Focsiani càtra „Daci,“ care inse n'a produsu neci umbra de entusiasmu in poporulu moldavo-romanescu, ci d'in contra, ea esita d'in pen'a unui fanariotu, care chiamã pe romani in tonu de imperatu bisantinu sub comand'a sa, trebuia se sune la audiulu romaniloru cá una satira amara. Ipsilantis inse d'in nefericirea sa, nu cuno-scea de locu amaratiunea sufletésca a romaniloru: Mai adaogemu la acésta, cà elu chiaru sî càtra boieri se portã cu neaudita truffa, ii lasã se'i stea in antecamera cu órele intregi, éra portarea sa càtra ei era cá sî a unui imperatu càtra sierbii sei. In locu de a sci se aléga de comandanti càtiva ómeni de capu sî de ânima, elu se incongiurã de nisce ómeni corrupti sî crudi, precumu era Basilios Karavios, carele a macelatu pe comerciantii turci nearmati d'in Iasi sî d'in Galati, éra mai tardú, candu a fostu se dea fatia cu turci armati, o a tulitu la fuga rusínósa. In locu se ingrijésca pentru magazine sî munitiune dupa unu metodu rationabile, Ipsilantis apucã pe càte unu comerciantu avutu, pe care'lu despoiã pãna la piele.**)

Se resumamu in puçine cuvente cele dîse pãna aici despre Ales. Ipsilanti. Bunu soldatu, retu generariu, prea bunu patriotu, inse nullitate in politica.

Eram se uitu a insemna, cà Ipsilantis scrisese

*) Suli este unu tienuta in Albani'a cá de 30 de sate, d'in care inse cincî comune muntene sunt multu renumite pentru extraordinariulu curagiu, nu numai alu barbatiloru, ci sî alu femeiloru. Acésta parte de arnauti sunt crestini de legea resaríténa, pentru aceea 'i sî vedemu luptandu mai totu-deaun'a alaturea cu grecii in contra turciloru sî arnautiloru turciti.

*) Mendelsohn-Bartholdi dice (Geschichte Griechenlands), cà Ipsilantis ar fi storsu dela bancariulu Pavelu Andreas d'in Iasi 60 de mii de galbini sub pretestu cà acesta ar fi in contra revolutiunei.

d'in Iasi totu in 8. Martiu càtra imperatulu Alessandru, pre candu acela se aflã petrecundu la congressu in Laibach, de unde inse in urmarea inpintenarei lui Metternich sî a lui Gentz ii vení cu dat'a d'in 26. Martiu 1821 unu respunsu fórte neplacutu, pentrucã de sî acela era scrisu in termini blandi, totusi lipsea d'in elu ori-ce incuragiare. In 7. Aprile Ales. Ipsilantis ajunse abia cu óstea sa de-asupra Bucuresciloru la Colentin'a. In 9. intrã in capitala. Theodoru Vladimirescu venise de mai inainte d'in Romani'a mica sî se asiediasse la monastirea Cotroceni.)* Sava cu arnautii sei cantonã in regiunea mitropoliei.

(Va urma).

Colectiune de diplome

d'in diplomatiulu comitelui Iosifu Kemény, care privescu mai alesu pe romãni (valachi).

(Continuare.)

Caroli Diploma quo Saxones sedium Medgyes, Selk et Sachelk ab exercituatione, victualium praestatione, et condensationibus eximit, ea lege, ut annuatim ad Fest. S. Martini 400 Marcas argenti solvant.

1318. Cod. Dipl. T. I. p. 169.

Diplom'a regelui Carolu Robertu, prin care scutesce pe trei tienuturi sasesci dela sierbitiulu ostasiescu, dela prestatiunea de viptualia si de asia numitele condensationi, adeca de obligatiunea de a primí in ospitiu (in quartiru) pe regele si pe functionarii séu ómenii regelui, asia, in càtu acei sasi remanu scutiti inca si de onórea de a esi la óste atunci candu ese 'insusi regele; éra scopulu pentru care acei sasi sunt asia bene scutiti si crutiati de rege si de tíera, se arata a fi, pentru cá cu atãtu mai usioru se se inmultiésca numerulu loru. De alta parte cá recompensa càtra statu li se impune obligatiunea, cá se platésca pe fia-care anu tómn'a pe la St. Martinu càte patru sute marce bune de argintu finu.

Karolus Dei Gratia Hungariae, Dalmatiae, Croatiae, Rame, Servie, Gallicie, Lodomerie, Cumanie, Bulgarieque Rex. Omnibus Christi fidelibus tam presentibus quam futuris presens scriptum inspecturis, salutem in salutis largitore. Regalis culminis excellentiam sic oportet ad universa Regni sui negotia, et commoda intendere, ut subdite sibi nationes numero semper, et fidelitate augeantur, et gratis favoribus a Principibus presidentibus foveantur. Proinde ad universorum notitiam harum serie literarum pervenire, quod nos dilectorum et fidelium nostrorum Saxonum de Medgyes-Zeek, Seelk, et de Sachelk et ad easdem pertinentium de bono statu disponentes, volentes et iisdem nostris in temporibus numerositate populi augeantur, et in tranquillitate pacis et quietis perfruantur, de consilio Prelatorum et Baronum Regni nostri hys gratys et libertatnm prerogativis statuimus perpetuo fructuosos, videlicet, quod ad easdem sedes

*) Sub Alessandru Ioanu I. (Cusa) luata dela calugarii greci sî prefacuta in residentia de véra pentru Domnulu romaniloru.

pertinentes, ab honore nobiscum exercitandi sint absoluti et exempti. Item a datione victualium, et descensualium Regalium absolvimus eosdem, tali tamen conditione per ipsos assumpta, ut iidem Saxones de Medyeszek, de Seelk, et de Sacheek, ac universi ad easdem sedes quoquo modo pertinentes singulis annis circa festum B. Martini confessoris quadringentas marcas boni et fini argenti, cum pondere Scybiniensi, difficultate, et occasione qualibet non obstante, nobis dare et solvere tenebuntur, volumus etiam, ut in judiciis faciendis, et causis examinandis eandem consuetudinem habeant, et libertate utantur, quam Universitas Saxonum de Scybinio habere dignoscuntur. In cujus rei memoriam perpetuamque firmitatem presentes concessimus literas duplicis sigilli nostri munimine roboratas. Datum per manus discreti viri Magistri Joannis Albensis Ecclesie Prepositi aule nostre Vice-Cancellarii et Archidiaconi de Kukullo dilecti et fidelis nostri, anno Domini Millesimo Trecentesimo Decimo Octavo*), Venerabilibus Patribus domino Thoma Dei Gratia Strigoniensis, locique ejusdem comite perpetuo, Ladislao Colocensi aule nostre Cancellarii Ecclesiarum Archiepiscopis, Stephano Wespremiensi, Martino Agriensi, Joanne Nitriensi, Augustino Zagrabieni, Ladislao Quineecclesiensi, Nicolao Jaurinensi, Benedicto Chanadiensi, Georgio Syrmiensi, Benedicto Transylvano, et Iwanka Waradiensi Eppis ecclesias dei feliciter gubernantibus. Demetrio Magistro Tavernicorum nostrorum, Dominico Palatino, Lamperto Judice Curie nostre, Petro filio Compoldi Magistro Tavernicorum Domine regine consortis nostre carissime, ceterisque nobilibus Regni nostri Comitatus tenentibus et honoribus**).

1320. Cod. Dipl. T. I. pag. 191.

Acestu documentu emanatu dela capitululu d'in Alb'a-Iuli'a, interesantu d'in punctulu de vedere alu dreptului publicu

*) Eder in Felmero p. 33 huic diplomati praeter annum 1318 apponit etiam diem, ut pote „XIII. Kalendas Februarii.“

NB. Membranae cum funiculo sericeo rubro flavoque appensum est Caroli I. Regis Sigillum Majestaticum duplex, ejus depictor reperitur Batthyany Leg. Eccl. T. I. p. 460 asservatur vero Diploma hoc in Tabulario sedis sax. Mediensis.

**) Not'a Red. Casuri de acestea de sententia, inse si de certe forte aprige escate intre sasi si intre aristocratia pentru sierbitiulu ostasiescu, pentru contributiuni si ospitalitate, sunt forte dese in istoria Transilvaniei, si ele se intendu inca si pana dupa emanarea diplomei leopoldine. Sasiu se aparã d'in respoteri de inpilarile regiloru, vaivodiloru, boieriloru. De aici vene, cã mai anume in tienuturile d'intre riurile Oltu si Ternave neci-unu sasu nu'ti dã bucurosu „salasiu,“ era in unele comune te totu mana dela unu vecinu la altulu, pana ce, seu te au scosu cu totulu d'in satu, seu cã ai ajunsu in partea comunei, in care locuescu romanii; cã-ci adeca sunt forte rare acelea comune rurale, in care se locuesca sasiu cu romanii seu cu ungurii amestecati, ei d'in contra, ei locuescu cu totulu separati, si avemu inca si esemple de acelea, unde in tempurile mai noue chiaru romanii nu voira se'si cumpere ease in partea comunei locuita de sasi. Aici vedi separatismulu seculariu produsu prin geniulu acestoru popora, cã si prin religiune si prin legi, leitu poleitu, precumu ilu mai afli inca numai in Orientu.

transilvanu, coprinde unu protestu alu lui Stefanu de Dengeleg castellanu alu fortaretiei Balvanus, fiu alu lui Deseu vaivodu alu Transilvaniei, in contra filoru lui Apa, anume Niculae si Iacobu, carii cu ocaziunea esirei la oste a toturoru nobililoru d'in cele siette comitate ale Transilvaniei sub comand'a vaivodului provocatu la acesta de cãtra regele Ungariei, au ridicatu pe omeni loru si pe iobagi d'in comunele pe care le posiedea si preste care domnea ei, si au calcatu hotarale cetatiunei Balvanus, era apoi aceiasi frati fii ai lui Apa, de si scia cã processele care se ridica pe territoriulu Transilvaniei, trebue se fia duse, pertractate si decise in tribunalulu vaivodului, totusi ei in cerbici'a loru au cutezatu, cã processele de mediune intentate sasiloru d'in Ampoiti'a si d'in Abrudu se le duca la tribunalele regelui, ceea ce este spre forte mare dediosire, unu attentatu neaudit in contra drepturiloru domnului vaivodu, carele este si comite de Zonucu (Solnocu).

Nos Capitulum Albensis Ecclesiae Beati Michaelis Arch. Transylvaniensis. Omnibus . . . . . quod Beke filius Stefani de Dengeleg Castellanus de Balvanus Magnifici viri Deseu Vajvodae Transylvani et Comitis de Zonuk coram nobis personaliter constitutus graviter exposuit, qualiter Nicolaus et Jacobus filii Apa non audito ipso magnifico viro Deseu, nunc in exercitacione universitatis Nobilium VII. Comitatum Transylvanorum, ex mandato Regie serenitatis occupato, et detento, per homines et jobbaciones suos de terra Bend et Malum reliquisque possessionibus suis continuo metas ipsius Castri Balvanus infestare precumant, quin imo licet totus Comitatus de Zonuk partium Transylvanarum ejusque possessiones judicio ipsius Domini Vajvode vi muneris sui Vajvodalis subessent, tamen ipsi contempta auctoritate Domini Vajvode, differentiam metarum coram magistro Demetrio Tavernicorum Domini Regis per Dominum Regem pro judice ad Capitulum nostrum contra hospites de Ompoicza, et Obrudbana deputato in derogamen ipsius Domini Vajvode valde magnum, dirimendam trahere pertinaci ausu voluerint, hinc ne per inauditum adtemptatum isthoc juribus Domini Vajvode et Comitis de Zonuk partium Transylvanarum cui quidem Comitatu predecesores quod sui Vajvode Transylvani ab olim jugiter prefuisse plena potestate dignoscuntur, detrimentum inferri continget, contra filios Apa dictos protestando coram nobis contradixit, harum nostrarum vigore, et testimonio literarum mediantes. Datum in Octavis Pentecostes, anno Domini M. CCC. XX.*)

Editum est in „Nemzeti Társalkodo 1830“ p. 206 per J. C. Kemény.

Testimoniales Thomae Vajvodae Transilvaniae in Termino Octavali 1322. e confluxu Regni nobilium, Sicularum et Saxonum super eo expeditae, quod magister Gyegus, filius Nicolai pro se et fratre suo Jacobo filio Apa, in Regni comitiis contra Comitem de

*) Not'a Red. Éca unu testimoniu illustru despre vechi'a autonomia a Transilvaniei in ramur'a judecatoréseca.

Acolo, unde fusese odeniõra cetatiui'a Balvanus, alias Bálványos, in comitatulu Solnocu interiore, astadi este comun'a numita Ungurasiu.

Küköllő Possessiones suas Almakerik, Keresd, Bese, Felsöteluke, Ujfalú, et Rudal suum judicatum adtrahere volentem, assertione Episcopi et Capitularium; universorumque nobilium, sicularum et Saxonum comprobasset dictas possessiones ad Comitatum Albensem pertinuisse.

1322. Cod. Dipl. T. I. p. 205. 206.

Acesta este unu testimoniu datu de Tom'a vaivodulu de atunci alu Transilvaniei, d'in care se vede, că in an. 1322 éراسi s'a tînutu dieta in Transilvania, in care între altele s'a pertractatu si cert'a pornita éراسi de unu fiu alu lui Apa, anume Gyegus, in contra comitelui dela Cetate-de balta, carele voiá se traga sub jurisdictiunea sa siese comune, despre care inse atátu episcopulu si capitularistii, cátu si toti nobilii, secuii si sasii adunati in dieta au comprobatu, că se tînu de comitatulu Albei.

Nos Thomas Vajvoda Transylvanus et Comes de Zonuk praesentium per tenorem significantes quibus expedit universis, quod cum anno Domini 1322. in Octavis Paschae in Keresztes una cum Regni nobilibus, Siculis, et Saxonibus, ubi Dominus Episcopus Transylvaniensis, et discreti viri de Capitulo intererant¹⁾, magister Gyegus filius Nicolai pro se et pro fratre suo videlicet Jacobo filio Apa, adstante nobis significare curavit: quod Comes de Küköllő quosdam possessiones suas, Almakerék, Keresd, Besse, Felseöteluke²⁾, Ujfalú, et Rundol, cum suis pertinentibus vellet adtrahere, seu ampliare ad suum Judicatum. Unde cum nos Dominum Episcopum, ac Discretos viros de Capitulo, et Universos Nobiles, Siculos, et Saxones interrogassemus, et praedictae Possessiones in quo Comitatu dignoscantur adjacere, pariter et una voce responderunt: quod a tempore aedificationis Ecclesiae B. Michaelis Archangeli Transylvaniae praefatae possessiones essent, et fuissent ad Comitatum Albensem³⁾ pertinentes, seu exstantes. Datum in Thorda anno et termino supradictis.*)

1) Comitata.

2) Hodie Felsendorf hung. Földszin C. Alba Sup.

3) Ergo non solum Comitatus Albensis, sed omnes Comitatus in Transilvania instituti fuere a tempore foundationis Episcopatus Albensis Transylvaniae, i. e. sub S. Stephano I. Rege(?)

Originale patenter in pergamenó confectum et emanatum praeferebat ad extra, locum sigilli cerae flavae impressi, cum annexo vinculo, particula cerae adhuc superexistente. Produxit 1796 familia Bethleniana in processu Apafiano.

Ex hoc Instrumento videre est:

1) Praerecensitas possessiones jam tempore aedificatae Ecclesiae Albensis seu fundati Episcopatus praeexistisse, proinde esse vetustissimas.

2) Comitata fuisse celebrata in Keresztes 1322.

3) Differentias metarum inter Comitatus in Dieta fuisse terminatas.

Edidit has literas in „Magazin für Geschichte I. B. 3. Heft. Kronstadt 1844“ p. 233. Jos. C. Kemény.

*) Not'a Red. Pe langa notele dlui Kemény se cuvîne a mai insemná, că d'in acest'a si d'in altele asemenea documente remase d'in seculii 14 si 15 se vede curatu, cumu-cá: pe atunci pe natiunile romana si magiara le representá nobilii seu boierii loru totu la unu locu, si de natiune hungarica „qua tali“ cá corpu politicu, inca totu nu éراسi vorba, — neci cá potea fi, d'in cauza cá pe atunci era fórte pucini unguri in tiera, si aceia inca respanditi pe la câteva orasie si asiediati pe langa castellele oli-

1322. App. Dipl. Tr. T. I.

Acesta este unu privilegiu, prin carele Carolu Robertu se invoiesce, că monasteri'a séu abati'a dela Cárti'a inpreuna cu possessiunile sale, adeca cu diece comune, între care si Cárti'a romanésca, se se bucre de libertatile pe care le avea locuitorii d'in provinci'a, adeca d'in tînutulu Sibiiului.

1322. Quarto Calend. Februarii. Caroli Regis Privilegiales „ad lacrimabiles querelas“ Fratris Henrici Prioris Monasterii S. Mariae de Kercz et Conventus ejatis factas, eidem Monasterio elargitae, vi quarum ipsa Abbatia, ejusque possessiones, Kercz, Kreutz, Meschendorf, Villa S. Nicolai, Villa Abbatis, Mons S. Michaelis, Földvár, Colonia, Harrabach, et Kercz Valachorum libertatibus provincialium de Cibinio donantur. e. c. t.

Has Privilegiales transumit et confirmavit Carolus Rex 1329. et Idus Decembris (6. Dec.)

Ex authographo eruit Cornides Mst. T. VI. pag. 130.

Edidit: Fejér C. D. T. VIII. vol. II. p. 328 et 359 item.

” ” ” ” ” III. p. 360.
(Va urma.)

D'in pomelniculu martiriloru romani dela 1848—49.

(Urmare.)

Cerculu Reteagulii.

Abafaia, Noembre 1848 1 barbatu ucisu de insurgenti in modu barbaru.

23. Oct. 1848 1 barbatu deto.

Adrianu, 17. Febr. 1849 1 barbatu puscatu de insurgenti.

Almasiu, Martiu 1849 8 barb. ucisi de insurg.

Noembre 1848 7 barbati deto.

Al-Ör (Iuriu-de-diosu), 1 barbatu inpuscatu de insurgenti.

Ardani, Martiu 1849 1 barbatu ucisu prin Kovács Sigmond.

Apahid'a, 5. Febr. 1849 3 barbati ucisi de insurgenti.

Baitia, Martiu 1849 8 barbati deto.

Aug. 1849 1 barbati deto.

Bela, Febr. 1849 8 barbati deto.

Aprile 1849 6 barbati deto.

Bergene, Martiu 1849 d'in Saly 1 barb. deto.

garchiloru veniti de mai inainte in tíera; éراسi oligarchii, adeca boierii protipendati, pusesera genunchiele inca si pe cerbicea celeilalte nobilimi merunte. Insii regii tremurá de fric'a oligarchiloru, precumu se va vedea mai la vale. In specie poporului romanescu incepuse a'i merge si mai reu tocma dela regele Carolu Robertu incóce, pentrucá mai virtosu d'in dílele acestuia inceptu persecutiunea mai mare, nationale si religiósá in contra lui.

*) Not'a Red. Asia dara pe la an. 1322 regele recunosce si confirma libertatile dela diece comune supuse pana atunci oligarchiei, si le confirma fára a cauta la diversitatea nationalitatiloru si a confessiuniloru, cá-ci d'in câteva comune se numera acilea, nu numai Cárti'a romanésca era locuita de romani, ci si altele, cátu curate, cátu amestecate, de es. Cornatielu (Harrabach), Colunu etc.

Bertesu, 12. Sept. 1848 Popu Onuția, 1 femeia, executată la moarte prin tribun. revoluționar. Popu Filipu, 1 barbatu deto.

29. Maiu 1849 Ignatu Francu, 1 barbatu, spen-diuratu prin Teleki Sándor.

Betleanu (Betlen), Febr. 1849 1 barbatu ucisu de insurgenti.

Bothaz'a, 17. Febr. 1849 d'in Ghirisiu 1 barb. deto.

19. Aprile si Martiu 1849 d'in Bothaz'a 2 bar-bati deto.

Beresu (Bretecu?), 13. Aprile 1849 Chiforu Ionu, Panca Ionu, Panca Ștefanu, Brami'a Mitru, Cocanu Andreiu, 5 barbati, executati la moarte prin sentenț'a tribunaleloru revoluționarie.

Budatelecu, Martiu 1849 6 barbati prin insur-genti ucisi.

Aprile 1849 1 barbatu deto.

Dumbrava, 7. Martiu 1849 3 barbati ucisi prin Szaradi sub comand'a lui Jenei Jósi.

Domokos, 12. Noembrie 1848 2 barbati ucisi prin insurgenti.

Sangeru, 25. Oct. 1848 5 barbati deto.

Ercea (Iercea), Febr. 1849 1 barbatu deto.

Faragau, 5. Aprile 1849 20 barbati deto.

Fauresci (in distr. Cet. de pétra), Noembrie 1848 9 barbati deto.

Fel-Ör (Iuriu-de-susu), 1 barbatu deto.

Felpismik *), Ian. si Febr. 1849 2 barbati deto.

Fizesiu, 2. Febr. 1849 1 barbatu deto.

Földvár-meleg (Cetate de pamentu in com. Dob.), Ian. 1849 d'in Földvár 10 barbati si 1 femeia deto.

Frata, Martiu 1849 d'in M. Frata 25 barb. deto sub conducerea lui Gyuri Pál si Kádár Pál.

Galganya (Galpia), Febr. 1849 d'in M. Szt. Már-ton 6 barbati ucisi de insurgenti.

Gambutiu, Aprile 1849 d'in Keteze 2 barb. deto

Golda(?), 1849 1 barbatu puscatu de insurgenti.

Gurgiu, 2. Martiu si 28. Febr. 1849 2 barbati deto prin Vidy Mihály d'in S. Reginu si Begnari d'in Felfalau.

14. Aprile 1849 1 barbatu ucisu prin Lórintz János d'in Gurgiu.

14. Martiu si 12. Aprile 1849 Maria Filipu, Ciorba Pantilimonu, 2 barbati. Credinț'os'a familia Moldovai fu exterminata mai de totu.

Aprile 1849 Moldovai Danila, Moldovai Ionu, Moldovai Simionu, Moldovai Ioanu, Moldovai Ilie, Regineanu Mitru, Moga Petrea, Sara Costanu, 8 bar-bati. Tóta vin'a acestei familia fu, pentrucà a juratu credinț'a imperatului in Monoru. Cantaretiulu Ilie fu ucisu in modulu celu mai barbaru, i s'au trasu un-gheiele, apoi i s'au taiatu pre rendu degetele, apoi manurile. La incuisițiune fura torturati toti in mo-dulu celu mai infioratoriu; fia-care a capatatu câte

*) Neci-unu comuna d'in Transilvani'a nu e cu acestu nume schimositu cu totulu. Red.

100 de bâte; insii judecatorii i-au demicatu cu sa-biele. Astfeliu torturati prin venatorii unguresci, cu manurile si petiorile frante, si cu capetele sparte, — in urma fura tiraiti de diumatate morti pana la lo-culu de condamnare, unde fura inpuscati.

24. Aprile 1849 1 barbatu ucisu de insurgenti.

NB. Mai multi locuitori d'in satulu Bec'a roma-nesca (O. Bölkény) fura tiraiti si batuti cu câte 80, 95, 100, 150 si 200 de bâte. Sara Postanu au ca-patatu 200 de bâte, in urm'a carora mori; altii totu in urm'a acelora si astadi sunt schilavi. Tóte acestea sententie barbare sunt facute prin consatenii loru un-guri d'in satulu Bec'a, cari fura totu-odata si ghidi (carnefici) in Gurgiu. Afara de acestia sunt mai multi d'in cerculu Gurgiului, cari in tempulu revoluțiunei au siediutu in aresturi si fura maltratati cu câte 50, 200, 220 si 230 de bâte, séu fura torturati astfeliu, câtu au remasu pentru tóta vieti'a nepotentiosi, schi-lavi (Krüppel).

Golcu, 6. Martiu 1849 Germanu Ionu, Onufreiu, Colciaru Mironu, 3 barbati, fara ucisi la mandatulu lui Szentpáli Dani.

Grebenisiu, 1848 1 barbatu si 1 femeia ucisi de insurgenti.

Martiu 1849 Ladoiu Vasilica, Melea Ionu d'in Grebenisiu, 2 barbati, ucisi la mandatulu lui Szabo Lajos.

Gyéke (Iac'a), Martiu 1849 Cesieranu Constan-tinu, Fizesianu Dumitru, 2 barbati, executati la moarte la mandatulu lui Macskási Paulu.

Martiu 1849 Fizesianu Const., Moldovanu Ștef., Lumpertianu Ionu, Iacanu Ștef., toti d'in Catina, 4 barbati, omoriti la mandatulu lui Biras (?) István.

Darabanu Alexius, 1 barbatu, la mandatulu lui Ramantzai Elek.

Turcu Eustachius, 1 barbatu, la mandatulu lui Banos István.

Hudacu, 14. Febr. 1849 Lupu Todoru, Popu Siandru, Lupu Vasilie, Lupu Ionu, Nicolectiu Todoru si Iacobu Bru . . . , 6 barbati. Acestia fura cercati judecatoresce sub conducerea oficerului de venatoriu Macskási Antal; fura dechiarati de insurgenti cá cri-minalisti politici, si trimisi la M. Osiorheiu, fura pus-cati inse pre drumu de către escortatori (Eskorte-mannschaft).

7. Martiu 1849 Albu Gora si Lupu Ionu, 2 barbati, omoriti de insurgenti.

Iacobu Vasilie, Iacobu Dumitru, Lupu Mihaila, Lupu Petru, Lupu Filipu, Lupu Ionu, Manu Vasilie, Manu Toaderu, Trandasiu Ionu, Trandasiu Toaderu, Trandasiu Simionu, Popu Craciunu, Trandasiu Mitru, Trandasiu Costanu, Nechita Matu, Tomsia Toaderu, Tomsia Dumitru, Butilca Georgiu, Olseanu Simionu, Fejesiu Sandu, Fejesiu Vasilie, Fejesiu Ionu, Popu Constantinu, Popocu Petru, Popu Florea, Lupu Ni-colae, Papu Toaderu, Manu Maria, Lupu Vasilie, Lupu Ionu, Popu Toaderu, Lupu Lina, Manu Ionu, Manu Georgiu, Lupu Ionu alu Florei, Manu Ionu, Tran-

dosiu Obressa — toti d'in Hudacu, 36 barbati si 2 femei. In 7. Martiu 1849 judele de cercu (szolgabiró) Bocskor Mihály demandà sateniloru cá se remana fiacare pre acasa, cà-ci se va alege jude comunale; indata inse dupa aceea fù incungiuratu satulu de vreo 300 militari d'in corpulu venatorescu alu lui Ienei. Observandu locuitorii acèsta, cunoscuro planurile de tradare ale insurgentiloru, si fugira si se ascusera pre unde potura; inse nu la toti le-a succesu se fuga; deci aceia carii remasera in satu, si anume 10 individi fura inpuscati, ér la ceialalti li s'au taiatu capetele cu securi. — Se crede, cà acèsta barbaria a fostu essecutata de oficirii de insurgenti Macskási Antal si Logyin (?) Ferentz.

Popu Stefanu, Popu Toma, Albu Constantinu, Tomsia Ioana, Lupu Vasilie, Butilca Dumitru, Fodoru Seraculu, Lupu Georgiu, 7 barbati si 1 femeia, fura omoriti la comand'a conductor. de insurgenti (nu se scie care) fàra sententia formala.

31. Martiu 1849 1 barbatu fu inpuscatu de insurgenti.

26. Maiu 1849 1 barbatu deto.

Caianu (Kállian), Aprile 1849 d'in Pele 3 barbati inpuscati sub Macskási Pál.

Camarasiu, Aprile 1849 2 barbati inpuscati de insurgenti.

Februariu 1848 d'in Tiagsioru 1 barbatu si 1 femeia deto.

Martiu 1849 d'in Budateleu 1 barbatu deto.

Febr. 1849 d'in Mehesiu 2 barbati deto.

19. Aprile 1849 d'in Mehesiu deto.

Casva, Aprile 1849 d'in Visiulea 1 barb. deto.

Catin'a, Aprile 1849 d'in Catina 3 barbati ucisi de insurgenti.

Kincses, 20. Martiu 1849 1 barbatu deto.

Királyfalva (Craifalau), Aprile 1849 d'in K. Nyulas 3 barbati inpuscati de insurgenti.

D'in M. Márton 1 barbatu deto.

Kis-Czeg (Tiegusioru), Martiu 1849 1 barbatu deto.

Kis-Nyulas (Milasielu), Aprile 1849 d'in K. Nyul. 8 barbati deto.

Köbölkut (Tibulca), Martiu 1849 Budianu Vasilie, Suciú Iosifu, Suciú Ionu, Suciú Luca, toti d'in Cheti'a, 4 barbati, esecutati prin sententi'a tribunalulu revolutionariu.

Banica Samuila, 1 barbatu deto.

Körösfő (Crisau), Oct. 1848 d'in M. Lechintia 4 barbati ucisi de insurgenti.

Cocu, d'in Cocu 6 barbati deto.

Kosoa (Casva?), 10. Martiu 1849 6 barbati si 1 femeia deto.

Körtvélyfája (Curtifaia), 1 Noembre 1848 2 barbati prin securi mai intaiu torturati, apoi inpuscati prin gura.

Kurtikap (?), Noembre 1848 5 barbati ucisi prin insurgenti in modu barbaru.

Aprile 1849 5 barbati deto.

Cusieliu (Kusaly), Noembre 1848 1 barb. deto. Lapos, Lapusiu (care?), Dec. 1848 3 barbati ucisi prin conductoriuulu de insurgenti.

Leginu (Légen), 20. Martiu 1849 d'in Mehesiu 1 barbatu ucisu de insurgenti.

Aprile 1849 d'in M. Frata 1 barbatu inpuscatu de insurgenti.

Martiu 1849 3 barbati deto.

Lechinti'a, Nicora Dumitru si Olteanu Simionu, 2 barbati, omoriti la mandatulu lui Szabo Lajos.

Martiu 1849 Nechita Petrea, Marcu Toaderu, Moldovanu George, Netiutia George, Oroianu Vasilie, Moldovanu Todoru, Netiutia Dumitru, Samargitanu Ilie, Degeratu Ilie, toti d'in Deleu (O. Déllő), 9 barbati, omoriti la mandatulu lui Szabo Lajos.

Libánfalva (Ibanesci), 2. Martiu 1849, Danu Filipu, Petru Pentelei, Danu Ionu, Petru Ionu, Todoranu Mihaiu, Todoranu Iacobu, Todoranu Precupu (d'in Ibanesci), 7 barbati, fura trimisi sub conducerea lui Macskási Antal 300 de soldati d'in corpulu lui Ienei spre desarmarea locuitoriloru d'in Libánf., satulu fu depredatu a 2 óra, si acelora ce nu potura fugi, li se taiara capetele cu securea.

Glig'a Vasilica, Vasile Ciganu, Fodoranu Onea, Danu Toaderu, Danu Ionu, Chirte Vasilica, Mateiu Mateiu, Ceouse Dumitru, Todoranu Mihailu, Todoranu Ana, 9 barbati si 1 femeia, omoriti prin sententi'a comitetulu revolutionariu.

Lumpeni (Lompert), Martiu 1849 Silvasianu Nicolae d'in St. Georgiu, 1 barbatu, fu omoritu la mandatulu conduc. Butnaki.

Radu Gligore d'in St. Petru, 1 barbatu, esecutatu la arbitriuulu crudu alu lui Mohai János.

Aprile 1849 d'in Siopteriu 1 barbatu ucisu de insurgenti.

Reciu (Mező-Rüts), Oct. 1848 d'in M. Datosiu 8 barbati si 1 femeia ucisi sub conduc. lui Butnaki Szöts Ferentz.

M. Laca, 1849 Batemeiu Gregorie d'in Beld, 1 barbatu ucisu prin Macskási Pál la mand. lui Béldi.

M. Ludosiu 1849 d'in M. Ludosiu 29 barb. ucisi de insurgenti.

Noembre 1849 d'in M. Bogata 3 barbati ucisi sub cond. lui Lázár Dénes.

Bogata (M. Bogáth) Noembre 1848 d'in Bogata 5 barbati deto.

Noembre 1848 3 barbati ucisi la mandatulu lui Szabo Lajos et c. Lázár Dénes.

Martiu 1849 2 barbati ucisi de insurgenti.

M. Bodosiu, d'in M. Bodosiu 9 barbati deto.

Martiu 1849 d'in M. Grebenisiu 8 barbati ucisi sub cont. Lázár Dénes si Szabo Lajos.

Martiu 1849 d'in Sentea 2 barbati ucisi de insurgenti.

Martiu 1849 13 barbati deto.

Lapedatu Nicolae, Lapedatu Simionu, Kiroanu Ionu, 3 barbati, esecutati la mórte d'in mandatulu lui Szabo Lajos.

(Va urma.)

Nr. 109—1871.

Protocolulu siedintiei estraord. a comit. asoc. trans.

tienute in 11. Maiu c. n. 1871 sub presidiulu dlui vicepresied. Iacobu Bolog'a, fiendu de facia domnii membrii P. Dunc'a, E. Macelariu, B. Ursu, I. Tulbasiu, Z. Boiu, I. V. Rusu, V. Romanu, I. Maximu si I. Cretiu.

§ 68. Presidiulu arata, cà acésta siedintia estraordinaria s'a aflatu indemnatu a o conchiemá cu scopulu, de a se luá la pertractare raportulu comisiunei esmise, conformu conclusului comitetului d'in 6. Sept. 1870, in caus'a fondului de academia; deci pofesce pre referentele comisiunei amentite, Vis. Romanu, cá se raporteze in cestionatulu obiectu.

Dn. referente dà cetire raportulu comisiunei, d'in carele resulta, cà resp. comisiune, in privinti'a esecutarei conclusului adunarei gener. dela Naseudu d'in 8—10. Aug. 1870 p.) XVII. §. 3 lit. a, b, c si d, relativu la procurarea midiulóceloru necesarie la infientiarea si susutienerea unei academii romane de drepturi, aflà cu cale a face urmatóriele propuneri:

a) se se faca inainte de tóte unu apelu càtra publicu, in privinti'a contribuiriloru la fondulu academiei;

b) se se faca o cerere càtra ministeriulu de cultu si instructiune, pentru esoperarea unei sume d'in cuti'a statului;

c) se se recuire asociatiunile sorori d'in Aradu si Cernauti, cá se conlucre la acelu scopu;

d) se se tiparésca apelulu de sub a) separatu in 5000 esemplaria si spre a i-se dá cea mai infinsa publicitate, se se trimetia: 1) toturoru redactiuniloru foiloru romane d'in Austro-Ungari'a si d'in Romani'a, cu care ocaziune se se róge acele redactiuni, a sprigini aceea intreprindere; 2) se se trimetia in numeru corespondietoriu pre la tóte comitetele despartimenteloru tienutali, si unde aceste inca nu suntu infientiate, la colectorii resp.;

e) apelulu si coprensulu cererei de sub b) se se comunice cu comitetele asociatiuniloru d'in Aradu si Cernauti, inainte de a se dá publicitatiei;

f) se se tiparésca cóle de subscriere rubricate in 5000 esempl., si se se trimetia in totu loculu, unde se trimete apelulu;

g) tóte spesele atátu cu tipariturile de acumu, càtu si preste totu, in caus'a fondului de academia, se se suporte d'in acestu fondu.

Totu-odata aduce presidiulu la cunoscientia, cà dn. Vis. Romanu, cá membru alu comisiunei si alesu referente alu aceleiasi, a elaborátu charthiile, resp. conceptele indigitate sub a, b si c, pe care comisiunea desbatendule si facúndule de ale sale, le recomanda onor. comitetu spre esaminare si primire.

In urmarea acestora presidiulu pofesce pre comitetu, a se enuncia asupra cestiuinei, déca voiesce, cá mai antaiu se se puna la discussiune propunerile coprense in raportulu comisiunei? séu a procede nu-

mai decátu la cetirea si discussiunea testului elaboratelu, pregatite de aceeași comisiune?

Comitetulu decide a se luá la discussiune mai inainte propunerile comisiunei, si apoi a se procede la esaminarea elaboratelu.

§ 69. In legatura deci cu conclusulu d'in §-lu precedente (68), presidiulu submite la discussiune propunerile comisiunei, indigitate sub lit. a, b, c, d, e, f si g d'in raportulu cestionatu.

Aceste propuneri priminduse cu unanimitate, se ridica la valóre de concluse.

§ 70. Dupa aceea se dà cetire elaboratelu, respective concepteloru indigitate in raportulu comisiunei si recomandate de aceeași, cu provocare la dispusetiunile de sub a, b si c, (vedi §§. 68 si 69).

Punenduse la discussiune cestionatele elaborate, comitetulu dupa debateri serióse, la care participa mai toti membrii de fatia, le aflà pre deplinu corespondietórie scopuriloru intentionate, prin urmare decide: a se primi in totu cuprensulu loru (en bloc), si secretariatulu se insarcinéza cu esecutarea acestui concludu, conformu indigitariloru coprense in §. 68.

§ 71 Verificarea protocolulu siedintiei acesteia se incredintiéza domniloru membrii Dunc'a, bar. Ursu si Macelariu.

Sibiiu datulu cá mai susu.

Iacobu Bolog'a,
vicepresied.

I. V. Rusu,
secret. II.

S'a cetitu si verificatu in 13. Maiu c. n. 1871.

P. Dunc'a. B. Ursu. E. Macelariu.

Ad Nr. 109—1871.

Inaltu ministeriu reg. ung. de cultu si instructiune!

Intreg'a istoria si epoc'a nóstra cu deosebire ne demustra, cà adeverat'a taria, marire si avutia a unui statu, o face scientia si cultur'a cetatieniloru sei.

D'in caus'a acésta, cultivarea scientieloru si educatiunea cetatieniloru a fostu si e unu obiectu de principala ingrigire a guberneloru; in bugetele toturoru stateloru aflamu cifre considerabile pentru subventiunarea instituteloru de cultura pre totu anulu.

Este unu adeveru durerosu, cà natiunea romana d'in Austro-Ungari'a, nu e inaintata in cultura asia, precumu cere spiritulu tempului si interesulu statului. Inse activitatea ei si rezultatele acesteia, pre terenulu culturei, cu deosebire de 20 ani incóce, de candu adeca se bucura si densa de mai multa libertate, in comparatiune cu puçinele midiulóce, de care dispune, dovedescu mai pre susu de tóta indoiél'a, cà natiunea romana nu d'in vin'a ei e remasa in cultura, ci adeveratele cause suntu a se cautá in istori'a seculiloru trecuti.

In susu-amentitulu periodu, cu deosebire, natiunea romana a facutu relative progrese, cá ori-care altu poporu, si a datu probe vii despre voientia si capacitatea sa de cultura.

Unu fructu alu activitatiei memorate, este si „asociatiunea transilvana pentru literatur'a romana si cultur'a poporului romanu,“ carea de 11 ani n'a lipsitu a conlucrá si ea, dupa modestele-i midiulóce, la important'a opera a culturai poporului romanu.

Dar realizarea perfecta a scopului e inca departe; greutatile, ce mai sunt de invinsu, sunt inca multe. O natiune numerosa de 3 milioane, cumu e cea romana d'in Austro-Ungari'a, n'are inca neci un'a scóla inalta propria; ér fara de institute superioare, inflo-rirea scientieloru si promovarea culturai generale, este o imposibilitate.

S'a semtitu, ce e dreptu, inca de multu la natiunea nóstra trebuinti'a de scóle înalte. In a. 1849, 1850 si 1851 natiunea prin barbatii de incredere si mandatarii ei, a rugatu de repetite ori pre inaltulu regimu pentru deschiderea baremu a unei facultati juridice romane, d'in midiulócele statului. Totusi trebuinti'a asta ardiatoria, a remasu pâna acumu nein-plenita. Ér astadi impregiarile, cari justifica in deosebi necesitatea si folosulu unui atare institutu, s'au inmultitu fórte, in càtu acésta „asociatiune“ si-ar neglige o datorintia principala, candu ar remané in-diferenta, fatia cu unu factoriu de cultura, de atata importantia.

Considerandu deci opiniunea publica manifestata le romani in dílele nóstre cu multa taria in privinti'a unei academii romane de drepturi; considerandu trebuinti'a greu semtita si neamanabila, ce au astadi romanii de atare institutu; considerandu misiunea sa de cultura: „Asociatiunea transilvana“ in adunarea ei generale tienuta la 9. Aug. 1870 in opidulu Naseudu, a conlucratu cu unanimitate, la punctulu prot. XVII., a luá ea insasi initiativ'a procurarei midiulóceloru recerute pentru infientiarea si sustinerea unei academii romane de drepturi, si a insarcinatu pre subsemnatulu comitetu alu ei, cu esecutarea acelu conlucratu.

Calile ce ne a indigitatu adunarea generale spre acestu scopu sunt in prim'a linea:

- a) contribuirile voluntarie ale romaniloru;
- b) ajutoriulu statului;
- c) contribuirile ori-caroru altoru benefacatori.

Dupace d'in sorgintile indicate sub a) si c) ane-voia se va poté scóte unu capitalu de 600,000 fior., si respect. unu venitu anuale de 30,000 fior. càtu a aflatu asociatiunea nóstra, cà se recere pentru fon-darea institutului memoratu: Comitetul subsemnatu spre a corespunde insarcinarii primite dela adunarea generale, si spre a realisá scopulu intentionatu, isi permite in numele „asociatiunei transilvane pentru literatur'a romana si cultur'a poporului romanu“ si in numele santei cause a culturai unui poporu, — a rugá cu profundu resp. pre in. ministeriu reg. ung. de cultu si instructiune:

Cá inaltu acelasu, se benevoiésca a esoperá d'in tesaurulu statului o suma corespundietória pre sém'a infientiandei academii romane de drepturi.

Comitetulu subsemnatu este auctorisatu a luá in

primire si a administrá in contu separatu, sumele incurse pre ori-ce cale pentru infientiarea academiei amentite.

Nu vomu reflectá aici la meritele, ce a rapor-tatu natiunea romana in toti tempii pentru statu, neci la contributiunile, cu care unu poporu de 3 milioane, concurge pre totu anulu la benele si prosperarea statului; cà-ci tóte aceste fiendu deplinu cunoscute inaltulu nostru gubernu, acesta va aflá, cà umilit'a nóstra cerere acésta, e basata pre principiulu egalei indreptatiri, pre principiulu dreptatiei si ecuitatiei.

Dar si candu n'amu avé atâtea temeuri ponderóse pentru rugarea nóstra, scimu, cà misiunea civilisatoria a monarchiei austro-ungare, stà in a promová des-voltarea culturai toturoru popóraloru sale, si inainte de tóte, in a sprigini, pre terenulu culturai generale, nationalitatile remase indreptu, fara vin'a loru.

In deplina sperantia, cà in. ministeriu reg. ung. de cultu si instructiune, nu va dá neci candu uitarei interesele de cultura, ale unui insemnatu membru alu familiei celei mari de popóra d'in imperiulu nostru, ale natiunei romane; in credintia, cà umilit'a nóstra cerere de mai susu va aflá o resolvire favoritoria, suntemu cu profunda veneratiune

Ai inalt. ministeriu reg. ung.

Sibiiu in 11. Maiu 1871

plecati servi

Comitetulu asoc. trans. pentru literatur'a
si cultur'a poporului romanu.

Ad Nr. 109—1871.

**Càtra directiunea, resp. comitetulu asoc. pentru cultur'a
poporului d'in Aradu si Cernauti.**

Nu incape indoiéla, cà cele trei asociatiuni sorori ale natiunei romane d'in monarchi'a austro-un-gara, intielegemu „Asociatiunile pentru cultur'a po-porului romanu dela Sibiiu, Aradu si Cernauti, sunt fructulu convictiunei generale a natiunei, ca numai ajutanduse ea insasi pe sine, va fi ajutata, sunt efe-ctulu credintiei, ca in unire e puterea, sunt incepu-tulu desvoltarei adeveratelor fortie nationali, sunt semnele desteptarii mantuitóre si probe vii, ca na-tiunea a intielesu vócea tempului si cunósce acumu adeverat'a cale, pe care póte se ésa d'in labirintulu intunerecului la o sórte mai demna de ea.

E calea culturai.

De-si fia-carea d'in asociatiunile numite si-are in particulariu sfer'a sa de activitate, nu se poté totusi negá, ca scopulu ce 'lu avemu si interesulu generale alu natiunei nóstre reclama pentru anumite afaceri de cultura, intielegerea, asociarea si conlucrarea fra-tiésca a toturoru trele societati.

On. directiune ne va permite a-i atrage cu asta ocaziune, atentiunea asupra unei atari impregiarari, asupra unei greutati in calea progresului nostru, ca-rea numai cu umerii tutoru trele asociatiuni, se póte invinge.

E infientiarea si sustinerea unei academii de drepturi pentru romanii d'in Austro-Ungari'a. Nu ne vomu lasá aici in desfasurarea pe largu a causerloru si impregiurarilor, cari confirma urgent'a necesitate a unui atare asiedimentu; cà-ci on. directiune le scie si cunósce intocma. Ne permitemu inse a ve desco-perí credinti'a nóstra, ca in impregiurarile de adi, cele trei asociatiuni ale nóstre aru fi chiamate, de a luá iniciativ'a acelei intreprinderi. Ele intr'uninduse, aru putea mai usioru, mai curendu si mai bine, cá ori-cine, se realizeze asta idea subluma, asta dorintia generala a natiunei.

Purcediendu d'in credinti'a acésta, „Asociatiunea transilvana pentru literatur'a romana si cultur'a poporului rom.“ in adunarea generala tienuta la 8—10. Aug. 1870 in opidulu Naseudu, la punctulu protocolulu XVII. a luat cu unanimitate o conclusiune despre modalitatea procurarei midiulóceloru necesarie spre infientiarea si sustinerea unei academii romane de drepturi in monarchi'a austro-ungara.

Ne luamu voia a comunicá in alaturare onor. directiuni acea conclusiune in totu cuprinsulu ei (a se vedé §§. 1—6 d'in apelulu alaturatu sub //, si a ve face fratiésca rugare de a ve da consensulu si d'a ve asociá cu noi la realisarea scopulu indigitatu.

Totu-odata ne permitemu a impartasi onor. directiuni sub // apelulu ce acestu comitetu 'lu va es-mite dílele aceste càtra publicu in privinti'a colecteloru si sub // rugamintea substernuta d'in parte-ne inalt. ministeriu reg. ung. de cultu pentru esoperarea unei sume d'in cutèi'a statului.

Activitatea si zelulu sacru, pe care on. asoc. etc. 'lu desvelesce pe tóta dio'a intru totu ce privesce cultur'a poporului nostru, nu ne permite a dubitá, ca on. asoc. acumu numita, nu va lipsi a-si dá totu concursulu seu la fondarea academiei romane, ca prin urmare raporturile, in care vomu intrá in obiectulu acesta, voru stringe inca si mai multu intre noi legamintele de fratie.

O academia romana de drepturi, la care se a-curga junimea d'in tóte partile locuite de romani, nu mai suferé intardiare; cà-ci natiunea are lipsa a fi provediuta cu barbati, cari se-i póta bine representá interesele in tóte.

Asteptandu comunicările dvóstre in obiectulu a-cesta de atàta importantia, suntemu cu fratiésca iubire Ai onor. directiuni

Sibiu, 11. Maiu 1871

stimatori

Comitetulu asociatiunei etc

Bibliografia.

DREPTULU CANONICU alu lui M. BASARABU. Indreptarea legiei lui Dumnedieu, care are tóta judecat'a archierésca de tóte vinele preotiesci si mirenesci etc. Bucuresci, tip. Lucratoriloru asoc., 1871. 4°. p. II., VI., 422. Pretiulu 24 lei noui.

O publicatiune in adevèru monumentala.

D'in punctulu de vedere alu essecutiunei tipogra-fice este totu ce póte fi mai de lusu: charthia ve-lina, caractere noue si elegante, pagine incadrate, margini fórte mari, pórt'a tiparita cu cenobaru, in fine pretutindeni o mana de maistru.

La inceputulu cartii ne intempina urmatórele d'in partea editorului:

„Dreptulu romanu, transportatu in Oriente prin armele si civilisatiunea urbei eterne, s'a desvoltatu ací in doue moduri: pe calea scientiei la greci si pe calea obiceiului la latinii d'in Daci'a.

„Tóta legislatiunea si jurisprudenti'a bizantina d'in evulu-mediu deriva d'in dreptulu romanu.

„Tóte usurile juridice ale româniloru, ideile loru consvetudinarie, pretensele loru superstitiuni despre maritisiu, proprietate etc., deriva de asemenea d'in dreptulu romanu.

„Romanii inse avura avantagiulu nu numai de a mosteni dela mum'a Rom'a prin traditiune legea nescrisa, dar inca de a-si mai apropria apoi indirec-tamente totu de acolo prin cultura legea scrisa, lu-and'o prelucrata de càtra greci séu tradusa de càtra slavi dupa redactiunea gréca.

„Acésta este starea de lucruri, pe care o gasimu noi degiá dela primele momente ale esistentiei poli-tice nedependinti acelorou doue state romane dunarene, Moldov'a si Munteni'a: pe de o parte asia numitulu obicei alu pamentului, adeca dreptulu romanu nescrisu, ér pe de alta parte pravila, adeca dreptulu romanu scrisu, inse nu romanesc si neci latinesce, ci grecesce séu slavonesce.

„Dn. Hajdeu descoperise in 1868 in bibliotec'a nationala d'in Parisu unu esemplariu prescurtatu alu Basilicaleloru in limb'a gréca, intrebuintiatu in Ro-mani'a pe la 1400, camu sub domni'a lui Mircea si a lui Alessandru celu Bunu.

„Sub Stefanu celu Mare legea scrisa a Moldovei era bizantinulu Mateiu Vlastares, dar nu in origina-lulu grecu, ci tradusu slavonesce*).

„Unu esemplariu alu acestei „Pravile,“ scrisu in Iasi la 1495, se afla in monastirea serbéscá Opovo d'in Sirmi'a, unde inse dn. Hajdeu l'au cautatu in-zadaru, gasindu numai titlulu perdutulu manuscriptu in catalogulu bibliotecei.

„Totu acolo dumnélui a mai descoperitu doue Nomocanonuri, scrise slavonesce in Romani'a in se-colii XV—XVI**).

„Speramu, cà dn. Hajdeu va studiá mai pe largu acésta obscura parte juridica a trecutulu romanu in „Istori'a lui Stefanu celu Mare,“ la care lucréza ne-inctatu de vreo cincisese ani.

„Asia dara legea scrisa a romaniloru presupunea d'in partea judecatoriului cunoscientia a doue limbe straine, gréca si slavica, remanendu tiér'a incognita

*) Dobrowsky, Institutiones lingva, slavicae, Vindob., 1822, p. XIX. — Schaffarik, Geschichte des serbischen Schriftthums, Prag, 1865, p. 123.

**) Hajdeu, Opovo, in diariulu „Traianu,“ 1869, d. 14.

in tóta puterea cuventului pentru poporul de josu si chiar pentru maioritata cea mare a clerului si a nobletiei.

„Astfelu a fostu pàna pe la jumatatea secolului XVII, candu Basiliu Lupulu in Moldov'a si Mateiu Basarabu in Munteni'a, cei mai fecúndi civilisatori ai natiunei nóstre, întreprinsesera traducerea legii scrise d'in grecesce si slavonesce in limb'a romana, pentru cá s'o póta întielege fia-care cetatiénu alu statului.

„Lasandu oper'a legislatoriului de peste Milcovu, ne oprimu esclusivamente asupra pretiosului codice, pe care 'lu reproducemu astadi, in sperantia ca binevoitóra imbratosiare d'in partea publicului ne va permite a face mai in urma totu pe atàta pentru Basiliu Lupulu.

„Eca in ce modu apreciaza dn. Misailu lucrarea lui Mateiu Basarabu:

„Pravil'a cea mare, cà-ci asia 'i este titlu principale, e intrupata d'in 820 pagine folio, XXV nepaginate, 795 paginate in urma.

„Titlulu ei, cetitu într'o limba romanésca populara d'in tempulu nostru, ar fi: Indreptarea legii lui Dumnedieu, coprindiendu tóta judecat'a mirenésca si besericésca, pravil'a santiloru Apostoli, cele siepte sobóre etc.; scrise mai anteiu si intocmite d'in mandatiunea si invetiatur'a binecredintiosului imperatu Domnu Ioanu Comnenu, de cuventatoriulu diaconu alu marei beserice a lui Dumnedieu si pazitoriu de pravile dn. Alexie Aristinu; éra acumu antai'a-data tradusa de pre elinesce pre romanesce cu silinti'a si tóta chel-tuiél'a prea santitului si de Christosu iubitorului dn. Stefanu, cu mil'a lui Dumnedieu metropolitu Têgovistei, exarchu plaiuriloru si a tóta Ungro-Vlachi'a, in Tergovistea, in tipografi'a prea luminatului meu dn. Ioanu Mateiu voevodu Basarabu, d'in sant'a metropolia, anulu 1652.

„Intr'alte cuvente, acestu codice este o traductiune a Basilicaleloru si a legiloru canonice a lui Aristinu. O séma de invetiati au privitu lucrarea acésta cá o legislatiune trasa d'in dreptulu Iustinianu, éra altii cá o versiune a Basilicaleloru. In totu casulu, acestu codice, — dupre cumu chiaru dupa titlu se vede, — este unu corpu de legi mai multu canonice, decâtu laice.

„Altii ilu mai cunoscú sub denumirea de Codex Basaraba.

„Acestu codice ne arata, cà betranii nostri erau mai romani decâtu noi, pàna si in facere de legi.

„Prefati'a Pravilei mari se compune d'in o enciclica a metropolitului Stefanu càtra arhiepiscopi, metropoliti, episcopi, egumeni si preoti, aratatória modului confacerii codicelui. De acolea se vede, cà pàna a veni la originalulu, dupa care s'a facutu traductiunea ori prepunerea cumu se esprime titlulu, s'au facutu multe si intinse alegeri d'in multe si bogate pra-

vile; cà-ci si Mateiu Voda si metropolitulu Stefanu se feriau a utilisá in lucrarea loru cartile tiparite, fiendu-le téma, cà de candu au inceputu cartile pravoslaviei la man'a ereticiloru, ei n'au lipsitu a nu bagá câte ceva zizania. Ci legiutorii nostri càtau originale nemolipsite de veninulu eresuriloru lui Calvinu si Luter, séu de dogmele besericei apusului. Spre acestu scopu n'au lipsitu ei a rescoti totu loculu crestinu d'in Oriente, punenduse in relatiune si cu patriarchulu contempuranu alu Constantinopolei. In fine au aflatu partea ce le trebuiá despre dreptulu canonicu la unu Georgie Caridi d'in Triki'a, ce a fostu la noi mare logofetu. Manuscriptulu, dupa càtu e probabilu, este de inaintea inventiunii imprimeriei, déra insocitu de tóte insusirile autenticitatii, care le-a garantatu cà acelu manuscriptu fusese intocmitu d'in ordinulu imperatorului Ioanu Comnenu, cu mare si multa socotintia, de Alexie Rodeanulu (Aristinu). Astufeliu s'a scosu d'in intunerecu la lumina, díce metropolitulu Stefanu, cu buna voia si cu totu sfatulu marelui sale domnului Ioanu Mateiu voevodu, cá se fia cá o gradina plina de flori mirositóre, séu cá unu vistiériu alu besericei.

„Acestu codice are putere de dreptu canonicu pàna in dio'a de astadi.“ . . .*)

Pàna ací dn. Misailu.

Cele de mai susu demonstra pe deplinu importanti'a editiunei de fatia.

Acésta importantisima publicatiune, egalamente necesaria pentru istoricu si filologu, pentru popa si advocatu, pentru omu de teoria si omu de practica, se datoresce initiativei unei societati de diletanti, dela care sarcin'a a trecutú apoi neterminata la dn. tipografu Scarlatu Walter, strainu prin nume si prin origine, dar pe deplinu romanisatu prin loculu nascerii, prin educatiune, prin simtiemente. (Col. lui Tr.)

Au esitu de sub tipariu:

Opurile lui Caiu Corneliu Tacitu,

traduse de G. I. Munteanu, directoriu si profesoriu la gimnasiulu romanescu gr. or. d'in Brasiovu, membru alu societatei academice rom. d'in Bucuresci etc.

Date in tipariu sub auspiciile societatei academice dupa decessulu d'in viétia a traductoriului. Biografi'a lui G. I. Munteanu alaturata. Sibiiu. Tipariulu tipografiei lui S. Filtsch (W. Krafft) 1871. 8° midi-lociu 39 1/2 cole, séu 614 pag. si totusi pretiulu numai 2 fiorini 80 cr. séu 6 lei noi.*)

Acestu opu se póte trage prin tóte librariile d'in tíera, cumu si de-a dreptulu dela redactiunea „Transilvaniei.“

(Venitulu curatu càtu se va potea scóte d'in pretiulu acestei carti, e destinatú de càtra societatea academica romana in ajutoriulu veduvei si alu orfanului remasu dupa repausatulu.)

*) Epoc'a lui Mateiu Basarabu, Bucuresci, 1866, p. 100.